

Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

BM-II.059.2.71.2024

Warszawa, /elektroniczny znacznik czasu/

Pan
Szymon Hołownia
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Marszałku,

w odpowiedzi na zapytanie nr 1942 Pani Posłanki Lidii Czechak w sprawie sposobu naliczania emerytur przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych, proszę przyjąć poniższe wyjaśnienia.

W systemie zabezpieczenia społecznego rozróżnia się system ubezpieczeń społecznych i system zaopatrzenia społecznego.

System ubezpieczeń społecznych obejmuje prawo do świadczeń emerytalno-rentowych przysługujących ubezpieczonym w przypadku spełnienia warunków do nabycia prawa do świadczeń pieniężnych z ubezpieczeń emerytalnego i rentowego Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Prawo do świadczeń emerytalno-rentowych z systemu ubezpieczeń społecznych regulują przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2024 r. poz. 1631, z późn. zm.).

Ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. prawo do emerytury przysługuje po osiągnięciu wymaganego wieku emerytalnego wynoszącego, w przypadku ubezpieczonego kobiety co najmniej 60 lat i ubezpieczonego mężczyzny co najmniej 65 lat, i legitymowaniu się okresem pozostawania w ubezpieczeniu społecznym bez określenia jego długości.

Na podstawie art. 26 wskazanej ustawy wysokość emerytury dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r. stanowi równowartość kwoty będącej wynikiem podzielenia podstawy jej obliczenia - tj. zwaloryzowanej kwoty składek na ubezpieczenie emerytalne zapisanej na koncie osoby ubezpieczonej w ZUS - po 31 grudnia 1998 r. do końca miesiąca poprzedzającego miesiąc, od którego przysługuje wypłata emerytury, zwaloryzowanej kwoty środków zapisanych na subkoncie oraz kwoty kapitału początkowego po waloryzacjach - przez średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego. Wiek ubezpieczonego w dniu przejścia na emeryturę wyraża się w ukończonych latach i miesiącach. Średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach. Ubezpieczony, który osiągnął wiek emerytalny a nie skorzystał z możliwości wystąpienia z wnioskiem o emeryturę ma ustawowo zapewnioną gwarancję stosowania korzystniejszych dla niego tablic dalszego trwania życia. Bowiem, jeżeli jest to korzystniejsze dla ubezpieczonego, do ustalenia wysokości emerytury stosuje się tablice trwania życia obowiązujące w dniu, w którym ubezpieczony osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla kobiet i 65 lat dla mężczyzn, a nie te które obowiązują w dniu wystąpienia do ZUS z wnioskiem o emeryturę.

Odnosząc się do wątpliwości co do właściwego stosowania wskaźników dalszego trwania życia przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych przy obliczaniu wysokości emerytur należy zwrócić szczególną uwagę na fragment przepisu mówiący o stosowaniu wskaźnika „średnie dalsze trwanie życia dla osób w wieku równym wiekowi przejścia na emeryturę danego ubezpieczonego”. Definiuje on bowiem jednoznacznie, że do obliczenia emerytury stosuje się wskaźnik dalszego trwania życia dla wieku równego wiekowi przejścia na emeryturę, czyli ustalony wspólnie dla kobiet i mężczyzn. W art. 26 ust.3 ustawy ustala się, że średnie dalsze trwanie życia ustala się wspólnie dla mężczyzn i kobiet oraz wyraża się w miesiącach, a w art. 26 ust. 4 ustawy ustala się, że Prezes Głównego Urzędu Statystycznego ogłasza w formie komunikatu w Dzienniku Urzędowym Rzeczypospolitej Polskiej „Monitor Polski” corocznie w terminie do dnia 31 marca tablice trwania życia. Aktualny Komunikat Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie tablicy średniego dalszego trwania życia kobiet i mężczyzn jest dostępny na portalu Głównego Urzędu Statystycznego <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/komunikat-w-sprawie-tablicy-sredniego-dalszego-trwania-zycia-kobiet-i-mezczyzn,285,12.html>. Zgodnie z komunikatem Prezesa GUS średnie dalsze trwanie życia dla osoby w wieku 65 lat wynosi 218,9 miesięcy.

Należy zaznaczyć, że stosowanie ujednoliconego wskaźnika dla kobiet i mężczyzn jest wyrazem woli ustawodawcy mającej na celu wyrównanie warunków obliczania emerytur kobiet. Nie narusza to konstytucyjnej zasady równości prawa obywateli, lecz wyrównuje je zgodnie z zasadą równości kobiet i mężczyzn.

W powszechnym systemie emerytalno-rentowym zawarto regulacje dotyczące emerytury w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny, tj. emerytury górniczej oraz emerytury górniczej, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko.

Emerytura górnicza przysługuje pracownikowi, który spełnia łącznie następujące warunki:

- ukończył 55 lat życia i legitymuje się okresem pracy górniczej wynoszącej łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 10 lat pracy górniczej;
- ukończył 50 lat życia i legitymuje się okresem pracy górniczej wynoszącej łącznie z okresami pracy równorzędnej co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn, w tym co najmniej 15 lat pracy górniczej.

Emerytura górnicza, bez względu na wiek i zajmowane stanowisko, na podstawie art. 50e wskazanej ustawy, przysługuje pracownikom, którzy pracę górniczą wykonywali pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy przez okres wynoszący co najmniej 25 lat. Do okresów pracy górniczej zalicza się także okresy: niezdolności do pracy z tytułu wypadku przy pracy albo z tytułu choroby zawodowej, za które wypłacone zostało wynagrodzenie lub zasiłek chorobowy albo świadczenie rehabilitacyjne, czasowego oddelegowania pracowników do zawodowego pogotowia ratowniczego w Centralnej Stacji Ratownictwa Górniczego S.A. w Bytomiu, w KGHM Polska Miedź S.A. Oddział Jednostka Ratownictwa Górniczo-Hutniczego w Lubinie lub w okręgowych stacjach ratownictwa górniczego bezpośrednio poprzedzone pracą górniczą wykonywaną pod ziemią stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, przypadające w czasie trwania stosunku pracy.

W przypadku ustalania wysokości emerytur górniczych zastosowanie znajduje ustalanie ich wysokości na tzw. „starych zasadach”. Na emeryturę składa się część pozaubezpieczeniowa i część ubezpieczeniowa, tj. część socjalna, równa dla ubezpieczonych i wynosząca 24%

kwoty bazowej oraz część stażowa, której wysokość uzależniona jest od liczby lat okresu składkowego i nieskładkowego oraz od wysokości wynagrodzenia osiąganego podczas aktywności zawodowej. Podstawa wymiaru emerytury ustalana jest z wybranego najkorzystniejszego dla ubezpieczonego okresu, tj. z 10 kolejnych lat kalendarzowych lub 20 lat kalendarzowych przypadających przed rokiem zgłoszenia wniosku o emeryturę. Przy ustalaniu wysokości emerytur górniczych mają także zastosowanie przeliczniki z tytułu określonej pracy górniczej.

Szczegółowe dane dotyczące wieku osób, którym ZUS wypłaca emerytury wg wieku i płci są corocznie publikowane na stronie Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w Portalu Statystycznym <https://psz.zus.pl/kategorie/emerytury/stan-na-grudzien>. Są tam dane dotyczące zarówno wieku osób pobierających emerytury w ujęciu emerytury ogółem, oraz w szczegółowym rozbiciu wyodrębnione są emerytury osób prowadzących działalność gospodarczą, emerytury kolejowe, nauczycielskie, górnicze oraz przyznane wg starych i nowych zasad.

Według danych przekazanych przez Prezesa Zakładu Ubezpieczeń Społecznych w grudniu 2023 r. liczba osób pobierających emerytury wypłacane przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych wyniosła 6 260,9 tys. W tej liczbie 39,7% stanowili mężczyźni (2 486,9 tys.), a 60,3% stanowiły kobiety (3 774,0 tys.). Spośród powyższej liczby 0,2 tys. kobiet pobierało emeryturę w wieku do 59 lat, a w przypadku mężczyzn 98,0 tys. pobierało emeryturę w wieku do 64 lat. Średni wiek osoby, której ZUS wypłaca emeryturę wynosi 71,7 lat, w tym kobieta jest średnio w wieku 70,9 lat, a mężczyzna w wieku 72,9 lat.

W grudniu 2023 r. liczba osób pobierających emerytury górnicze wyniosła 183,5 tys. i stanowiła 2,9% ogólnej liczby osób pobierających emerytury. Wśród tych osób 95,1 tys. stanowiły osoby przed wiekiem emerytalnym (kobiety w wieku do 59 lat i mężczyźni do 64 lat). Średni wiek osób pobierających emerytury górnicze w grudniu 2023 r. wyniósł 65,7 lat.

Natomiast system zaopatrzenia społecznego obejmuje prawo do świadczeń emerytalno-rentowych finansowanych z budżetu państwa. Systemem tym objęte są świadczenia emerytalno-rentowe przysługujące szeroko rozumianym służbom mundurowym. Na tzw. emeryturę mundurową można przejść po 25 latach służby bez względu na wiek.

W 2022 r. emeryturę pobierało 155,5 tys. żołnierzy, a przeciętna wysokość świadczenia wynosiła 4622 zł. W 2023 r. z zawodowej służby wojskowej odeszło około 9 tys. żołnierzy zawodowych z czego uprawnienia emerytalne posiadało ok. 62%. Emerytowani żołnierze, a zwłaszcza żołnierze i funkcjonariusze wojsk i służb specjalnych, w momencie przejścia na emeryturę, są osobami w przedziale 40-45 roku życia.

W 2023 r. Zakład Emerytalno-Rentowy Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji wypłacił emerytury ponad 173 tys. osobom, z czego ponad 150 tys. stanowili mężczyźni. W 2023 r. prawie 7 tys. funkcjonariuszy przeszło na emeryturę średnio w wieku 47 lat przy przeciętnym stażu służby wynoszącym 23 lata. Rocznie ZER MSWiA wypłaca mundurowym emerytom łącznie ponad 14 mld zł (w tym są również koszty „13” i „14”), a przeciętna wysokość emerytury w 2023 r. wynosiła 5,5 tys. zł.

Jednocześnie pragnę dodać, że w Sejmie RP toczą się obecnie prace nad dwoma projektami ustaw mającymi na celu wprowadzenie emerytur stażowych do polskiego porządku prawnego, w tym nad obywatelskim projektem ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz o zmianie niektórych ustaw (druk nr 27)

oraz poselskim projektem ustawy o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw w celu wprowadzenia emerytury stażowej (druk nr 187).

Po pierwszym czytaniu na posiedzeniu Sejmu RP w dniu 8 lutego 2024 r. oba projekty zostały skierowane do dalszych prac w Komisji Polityki Społecznej i Rodziny.

Pragnę również poinformować, że Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zostało wyznaczone do przygotowania projektu stanowiska Rady Ministrów wobec tych projektów. Mając na względzie wagę zagadnienia emerytur stażowych, a także możliwe skutki finansowe i społeczne, jakie wywołać może wprowadzenie do polskiego porządku prawnego nowego rodzaju świadczenia emerytalnego, Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej wystąpiło z inicjatywą poddania dyskusji możliwych do przyjęcia w tym obszarze rozwiązań legislacyjnych oraz wspólnego wypracowania kierunku omawianego stanowiska w porozumieniu z Ministrem Finansów, Przewodniczącym Komitetu stałego Rady Ministrów, Ministrem do spraw Polityki Senioralnej oraz Prezesem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Prace nad przedmiotowym projektem stanowiska Rady Ministrów prowadzone są zgodnie z zasadami zawartymi w uchwale nr 190 Rady Ministrów z dnia 29 października 2013 r. Regulamin pracy Rady Ministrów (M. P. z 2024 r. poz. 806).

Z uwagi na powyższe o dalszych losach wskazanych projektów zadecydują kolejne etapy prac, w tym prac legislacyjnych prowadzonych w Parlamencie RP.

Pragnę również dodać, że w odpowiedzi na wystąpienie Przewodniczącej Komisji Polityki Społecznej i Rodziny, Minister Rodziny Pracy i Polityki Społecznej przedstawił swoje stanowisko wobec obu projektów ustaw, w którym podkreślił, że wprowadzenie do polskiego porządku prawnego regulacji dotyczących emerytur stażowych powinno być poprzedzone szeroką publiczną debatą nad ich szczegółowymi rozwiązaniami. Emerytura stażowa winna przysługiwać w takiej wysokości, aby zapewnić godny poziom życia osobom do niej uprawnionym.

Z wyrazami szacunku

z up. Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej

dr hab. Sebastian Gajewski, prof. uczelni

Podsekretarz Stanu

/-kwalifikowany podpis elektroniczny-/